

(/)

[🏠 \(/ \)](#) > Lokalhistorie (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie>)> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Viljen til Velfærd, Velstand og Vækst

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/hvem-tegnede-husene-arkitektur-og-arkitekter-paa-langeland-1750-2010>)

Viljen til Velfærd, Velstand og Vækst

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 2537

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst)

[vaekst](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst)

[vaekst](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst)) **in** ([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst&title=)

[vaekst&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/viljen-til-velfaerd-velstand-og-vaekst&title=))

Michael F. Wagner (red.)

Viljen til Velfærd, Velstand og Vækst. Iværksættere, Entreprenører og Industriherrer i Provinsen
Studier i Historie, Arkiv og Kulturarv, bd. 11.

Af Kenn Tarbensen, seniorforsker, Rigsarkivet Viborg

I sognerådet i Aars i Himmerland kom det i 1956 til en skarp ordveksling mellem J.A. Larsen, der havde været sognerådsformand siden 1925, og den yngre gårdejer Holger Mikkelsen, der var indvalgt to år tidligere. Det handlede om skoleforhold, og Holger Mikkelsen spurgte J.A. Larsen:

"Har De i de mange aar, De har været sogneraadsformand, nogensinde gjort noget til gavn for Aars Skole, og viste De nogensinde interesse for skolen i de aar, De var formand for skolekommissionen? Ansvarer for de nuværende Skoleforhold paahviler Dem!

J.A. Larsen svarede: "Det er De vist ikke i stand til at bedømme, fordi De har været medlem af sogneraadet i to aar".

Holger Mikkelsen: "Det var derfor jeg spurgte."

Ordvekslingen vidner om forskellige typer mænd. Den gamle og stillestående sognerådsformand og det yngre sognerådsmedlem, der både er lidt fræk og ser muligheder for byens vækst. Samme år, 1956, blev den gamle væltet, og Holger Mikkelsen overtog pladsen og førte indtil 1971 Aars frem til en langt mere betydelig plads på landsdelens scene.

Historien findes i en artikel af Kim Ørsted Iversen, der er museumsinspektør og arkivleder ved Vesthimmerlands Museum og Lokalhistorisk Arkiv i Aars. Artiklen er et af bidragene i denne antologi om erhvervsliv i egnene omkring Limfjorden, men som det ses i ordvekslingen, så handler det ikke kun om erhvervsfolk – iværksættere, entreprenører og industriherrer, som det hedder i titlen – men også om politikere og statslige planlæggere. Det er godt tænkt – for derved får vi også rammerne for by- og erhvervsudviklingen med.

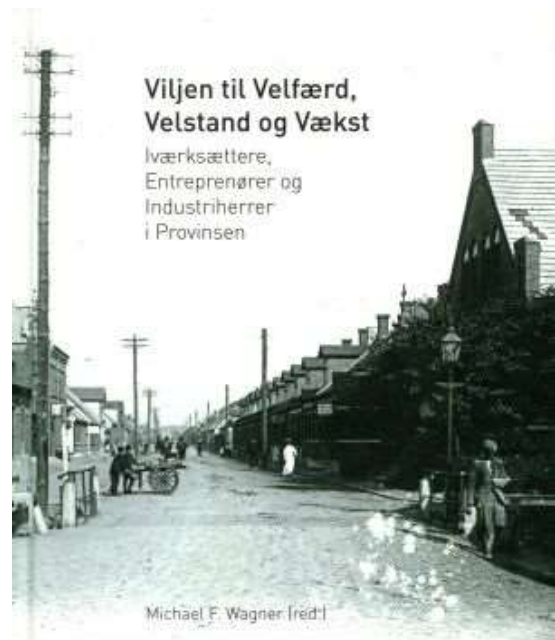
Bogen er en antologi med fem bidrag om erhvervslivet omkring Limfjorden. Den er redigeret af Michael F. Wagner, der er lektor i moderne historie ved Aalborg Universitet, og bogen indgår i universitetets skriftrække, Studier i Historie, Arkiv og Kulturarv. Michael F. Wagner har også skrevet indledningen, hvor han dels præsenterer de enkelte bidrag, dels sammenfatter og perspektiverer disse til enkelte teorier om entreprenørskab og industrilokalisering (Joseph A. Schumpeter og Alfred Weber).

Bogens udgangspunkt er, at vi altid hører om københavnske erhvervsfolk som de store mænd, der skabte grundlaget for udviklingen af det moderne industrisamfund. I det nordjyske lader man sig ikke kyse af et sådant hovedstadsperspektiv på den økonomiske udvikling i Danmark, og det er heller ikke nok at se på de tilsvarende iværksættere i de store provinsbyer Aarhus, Odense og Aalborg. I de fem bidrag bevæger man sig længere ud i provinsen, og her finder man de samme typer af entreprenante erhvervsfolk – men altså også politikere og planlæggere – der også var med til at skabe grundlaget for den økonomiske udvikling i det danske samfund. Det er herude "på de mindre steder", at tingene skete, synes man at forstå. Derfor dykkes der i bogen ned i og omkring Holstebro, Nykøbing Mors, Skive, Aars og Hanstholm. Det synes altså underforstået, at andre mindre steder kunne være valgt, men nu er det altså disse, der er udvalgt.

De fem bidrag er:

Esben Graugaard: "Iværksætterne Villemoes. Bønder og borgere i industrikulturen"

Niels Mortensen: "En ny, lille by, sådan en selvstændig by". Proprietær Per Odgaard og industrikvarteret ved Ny Skivehus

Anders Have Espersen: "Røgen fra byens bankende hjerte. Morsø Jernstøberi, Nykøbing og miljøet 1853-1993"

Kim Ørsted Iversen: "Egnsudviklingens aktører i 1960'ernes Aars"

Knud Holch Andersen: "Havn skaber vækst. En undersøgelse af det dynamiske samspil mellem anlæg af Hanstholm Havn, udvikling af et bysamfund og regional vækst efter 1960"

De fem forfattere er alle historikere med tilknytning til arkiver og museer i området. De har grebet artiklerne meget forskelligt an. Graugaards og Mortensens artikler har mest fokus på selve fabrikanterne og deres driftighed. I Esben Graugaards artikel handler det om de tre brødre Villemoes, der alle var født i midten af 1800-tallet, og som blev iværksættere inden for teglværks- og jernindustrien i Nordvestjylland. Det gjaldt bl.a. landbrugsmaskiner som roeoptagere og gødningsspredere. Niels Mortensens artikel handler om proprietær Per Odgaard (1851-1910), der opbyggede et helt industriimperium i Skive, en historie, der vist må betegnes som ukendt uden for Skive og omegn. I modsat retning er Espersen gået, da han stort set forbigår tilblivelsen af Morsø Jernstøberi, og i stedet sætter spot på støberiets lokalisering, de forureningsmæssige aspekter og lukningen i nyere tid. Det er ansatser til en forståelse af sammenhængen med hele bogens fokus på iværksætteri, nemlig at grundlæggerens bedrift senere blev en miljøbelastning for befolkningen, men Espersens bidrag står alligevel noget uforløst i sammenhængen. Kim Ørsted Iversens Aars-artikel er derimod en perle, der belyser koblingen mellem sognepolitik og industriudvikling i 1960'erne. Det lykkedes nemlig den unge sognerådsformand Holger Mikkelsen at tiltrække den store elektronikvirksomhed Lyngsø og få etableret jernstøberiet Støbco, der i slutningen af 1960'erne i et par år fik sognerådet som ejer! Det handlede også om industriområder, uddannelsesinstitutioner, ringveje og parcelhuskvarterer, altså kort sagt egnsudvikling for fuld udblæsning. Det samme gør sig gældende i Holch Andersens artikel om Hanstholm. Her stod både lokale og statslige kræfter bag etableringen af Hanstholm som en ny statslige fiskeri- og trafikhavn – med tilhørende byudvikling – og det er netop et fint eksempel på det politiske niveau bag erhvervsudvikling.

Flere af artiklerne trækker indlysende på allerede publicerede bøger af samme forfattere. Det gælder især Esben Graugaards og Knud Holch Andersens bidrag. Det er der ikke noget galt i, for her er emnerne skåret til i en ny kontekst. Derimod er især Kim Ørsted Iversens bidrag helt ny og solid forskning om erhvervslivet som katalysator for den massive byudvikling i Aars, herunder også uddannelsesinstitutionerne.

Det er velgørende, at de lokale industrivirksomheder med denne bog søges skrevet bedre ind i den generelle Danmarkshistorie. Bogen er en øjenåbner for en problematik, der fortsat eksisterer, nemlig forholdet mellem de landskendte meget store virksomheder og hele den underskov af mindre og mellemstore virksomheder rundt omkring i landet, hvor der foregår en massiv produktion, der ikke blot er af lokal, men også ofte af national og global betydning. Der er da også skrevet meget om den lokalt forankrede erhvervshistorie, fordi virksomhederne netop i lokalområderne har været betydningsfulde. I de fleste danske byer er der således publiceret større eller mindre byhistoriske værker, og industri og handel indgår da også helt naturligt i lokalhistorien, herunder også i de mange lokale årbøger. Springet fra lokalhistorie til national historie er dog stort. Det viser denne bog også. I indledningen fabuleres lidt over udkants-Danmark og Hovedstadsområdet. Derimod bliver der ikke gjort forsøg på at nærme sig en dybere og mere sammenhængende forståelse af erhvervsudviklingens betydning på "de mindre steder", f.eks. ved hjælp af historiske statistikker eller ved et dybere kig på lokale og regionale brancheorganisationer, der nævnes i bl.a. Graugaards artikel. Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Provinserne, der blev grundlagt i 1895 (og som der flere bøger om), kunne f.eks. med fordel være inddraget i et mere samlet historisk perspektiv på provinsindustrien.

Begrebsanvendelsen i bogens titel, iværksættere, entreprenører og industriherrer, forekommer lidt rodet, og kunne vist have fortjent en nærmere overvejelse, når nu f.eks. politikerne også er med. Mest underligt er nok fraværet af ordet fabrikanter, for det var jo det, de fleste mænd i bogens artikler var, men det har nok klinget for provinsielt (!). Anvendelsen af store begyndelsesbogstaver i titlen er vel en anglicisme, der virker klodset, også i Nordjylland.

De enkelte bidrag er dog fine og spændende artikler, og bogen er også pænt illustreret.

[Historie-online.dk, den 15. april 2019]